

บทที่ 10

ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง เวียดนาม เขมร ลาว

การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในคาบสมุทรอินโดจีน (ค.ศ. 1660-1907)

คณะมิชชันนารีของฝรั่งเศสเป็นพวกแรกที่เข้ามาในเวียดนาม เนื่องจากก่อนหน้านั้นพวกมิชชันนารีของโปรตุเกสได้เข้ามาตั้ง ศาสนจักรในเวียดนาม เมื่ออิทธิพลทางการค้าของโปรตุเกสเสื่อมลงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็มีผลกระทบถึงการเผยแพร่ศาสนาด้วย ดังนั้นคณะผู้สอนศาสนาของโปรตุเกส จึงขอร้องให้ฝรั่งเศสช่วยดำเนินการแทน ดังนั้นฝรั่งเศสจึงส่งบาทหลวงมาเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1660 แต่การเผยแพร่ศาสนาของฝรั่งเศสกับประสออุปสรรคจากกษัตริย์เวียดนาม และชาวเวียดนามที่เคร่งครัดในลัทธิขงจื้อ ทำให้บาทหลวงฝรั่งเศสต้องย้ายไปอยู่อยุธยา บาทหลวงฝรั่งเศสได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าฝรั่งเศสที่อยู่ชวาเวลานั้นอยุธยาต้อนรับฝรั่งเศสเป็นอย่างดีทั้งการค้า และการเผยแพร่ศาสนา ฝรั่งเศสขยายอิทธิพลมากขึ้นเป็นลำดับ จนพระมหากษัตริย์ไทยไม่พอใจ ในปี 1688 ฝรั่งเศสก็ถูกขับไล่ออกจากอยุธยา⁽¹⁾

ขณะที่ดัชชขยายอำนาจในช่องแคบมะละกา ทำให้การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หยุดชะงักลง ต่อมาดัชชกับฝรั่งเศสก็เริ่มมีความสัมพันธ์ดีต่อกันในระยะ 4 ปี ทำให้ฝรั่งเศสไปเปิดสถานีการค้า ในเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1664 และต้องปิดสถานีการค้าไปในปี 1697 เนื่องจากการแทรกแซงของดัชช และความยากลำบากในการที่ชาวเวียดนามไม่ยอมทำการค้ากับต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 1761 ดัชชก็ได้เปิดสถานีการค้าในเวียดนามด้วย หลังจากปี 1700 ฝรั่งเศสก็หันไปสนใจพม่า ไปเป็นมิตรกับพวกมอญ ช่วยต่อต้านพม่า แต่เมื่อพม่าปราบมอญได้ในปี ค.ศ. 1754 ฝรั่งเศสก็พลอยสิ้นสุดอิทธิพลในพม่าไปด้วย

แม้ว่าการค้าของเวียดนามกับชาวยุโรปจะยากลำบากและมีชาวยุโรปไปค้าขายด้วยน้อยราย แต่ฝรั่งเศสก็ยังสนับสนุนให้คณะมิชชันนารี ทำงานเผยแพร่นิกายศาสนาต่อไปในเวียดนาม ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 บาทหลวงชาวฝรั่งเศส Piquet de Behain ที่เผยแพร่นิกายศาสนาในเวียดนามได้ ก็ได้โอกาสที่จะสร้างความนิยม และความสัมพันธ์อันดีกับกษัตริย์เวียดนาม เพราะในปี 1775 เกิดกบฏเตซัน (Tey-son) ขึ้นในเวียดนามใต้ ยึดการปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์เหงียนได้ และยังไม่ยอมคืนเวียดนามตอนเหนือ คือ ฮันนัม กับตั้งเกียได้อีก บาทหลวงฝรั่งเศสได้เสนอให้ความช่วยเหลือ เจ้าชายองเชียงสือ แห่งราชวงศ์เหงียน ในการปราบปรามกบฏ และขอรับรองรัฐบาลฝรั่งเศสให้ช่วยปราบกบฏในเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1787 ทางรัฐบาลฝรั่งเศสตกลง แต่ยังไม่ทันได้ช่วยเหลือก็เกิดปฏิวัติฝรั่งเศสขึ้นเสียก่อน ทางบาทหลวง ปิญญู เดอ เบอน ก็ได้จัดหาอาสาสมัครฝรั่งเศสช่วย เจ้าชายองเชียงสือ ปราบกบฏได้สำเร็จ ร่วมเวียดนาม 3 ภาคเข้าด้วยกันคือ ตั้งเกีย ฮันนัม โคชินไชน่า สถาปนาเป็นพระเจ้าเวียดนามยาลอง ในปี ค.ศ. 1802 และพระองค์ตอบแทนชาวฝรั่งเศส ในการให้เผยแพร่นิกายศาสนา ทำการค้าได้อย่างเสรี ตลอดจนมือมิชชันนารีต่าง ๆ เมื่อพระเจ้าเวียดนามยาลองสิ้นพระชนม์ กษัตริย์องค์ต่อมา คือ พระเจ้ามินบางขึ้นครองราชย์ในปี 1820 ไม่ชอบพวกบาทหลวงฝรั่งเศส และพวกคริสเตียน เห็นว่าพวกบาทหลวงจะเข้ามาแทรกแซงการเมือง และขัดกับความเชื่อดั้งเดิมคือ การนับถือลัทธิขงจื้อ ในปี ค.ศ. 1833 ทรงประกาศห้ามการเผยแพร่นิกายศาสนาคริสต์ และเมื่อมีการกบฏเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1836 ปรากฏว่ามีพวกคริสเตียนเข้าร่วมด้วย ทำให้พระองค์ยิ่งเข้มงวดกับพวกคริสเตียน และบาทหลวงเพิ่มขึ้น ใครไม่เชื่อฟังมีโทษถึงตาย พระองค์ประกาศปิดเมือง ทำค้าขายกับต่างชาติ ยกเว้นเมืองดานัง ไกล่เมืองเว้

ทั้ง ๆ ที่มี พระราชกฤษฎีกา ห้ามการเผยแพร่นิกายศาสนาคริสต์ พวกมิชชันนารีฝรั่งเศสก็ยังเผยแพร่นิกายศาสนาต่อไป กษัตริย์เวียดนาม องค์ต่อมาก็เช่นกันได้สั่งปราบ พวกคริสเตียนและพวกบาทหลวง เพราะกลัวว่าจะถูกฝรั่งเศสรุกราน และได้รับการยุยงจากจีน ในช่วงปี 1839-1847 มีการประหารพวกคริสเตียนอย่างมากมาย ทำให้พวกมิชชันนารีฝรั่งเศสเรียกร้องให้รัฐบาลฝรั่งเศสช่วยพิทักษ์พวกคริสเตียนในเวียดนาม รัฐบาลฝรั่งเศสก็ยังไม่ได้จัดการอะไร เพราะกำลังทำสงครามใน สงครามไครเมีย

ในปี ค.ศ. 1856 ฝรั่งเศสว่างจากสงคราม จักรพรรดิหลุยส์นโปเลียน ทรงมีพระบรมราชโองการให้ยิงเมืองดานัง ในปี ค.ศ. 1857 ฝรั่งเศสก็ได้ยึดเมืองท่าของเวียดนามได้ 3 เมือง ปี 1858 ฝรั่งเศสและสเปนเข้ายึดเมืองดานัง เพราะมีบาดหลวงสเปนถูกฆ่าตาย ในปี ค.ศ. 1959 ฝรั่งเศสก็เข้ายึดไซ่ง่อนได้ และถอนตัวจากดานังในปี 1860 ในปี ค.ศ. 1862 จักรพรรดิเวียดนาม (พระเจ้า Tu Due) ได้เซ็นสนธิสัญญา ยกจังหวัดในลุ่มแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศส และอนุญาตให้ฝรั่งเศสแล่นเรือได้อย่างเสรีในลุ่มแม่น้ำโขงไปกัมพูชา ยอมให้พวกมิชชันนารีเผยแพร่ศาสนาได้ในเวียดนาม ต้องเสียค่าปฏิกรรมสงครามในฝรั่งเศส และต้องเปิดเมืองทำให้ฝรั่งเศสทำการค้า ใน ปี ค.ศ. 1867 ฝรั่งเศสก็ได้ โคชินไชน่า ทั้งหมดรวมทั้งบังคับให้กษัตริย์กัมพูชา และไทย ยอมรับการอารักขาของฝรั่งเศส ในประเทศกัมพูชา

เมื่อฝรั่งเศสได้โคชินไชน่า แล้วได้ส่งคนไปสำรวจลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อจะไปจีนปรากฏว่าการเดินเรือในลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ยากลำบาก มีน้ำตก และ แก่งน้ำไหลเชี่ยว จึงได้หันมาสนใจ แม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ ทำให้เวียดนามต้องประสบกับการขยายอำนาจของฝรั่งเศสในตอนเหนือ รัฐบาลฝรั่งเศส ก็ให้การสนับสนุน เห็นว่าอาณานิคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับประเทศอุตสาหกรรมอย่างฝรั่งเศส แม้ว่าในปี 1874 จักรพรรดิเวียดนามจะได้ตระหนักถึงภัยของฝรั่งเศส และยอมรับที่ปรึกษาชาวฝรั่งเศสไว้ในราชสำนัก แต่ฝรั่งเศสก็ยังไม่หยุดยั้งการขยายอำนาจ เพราะเหตุว่า ในปี ค.ศ.1877 เวียดนามได้ยอมให้จีนส่งทหารเข้ามาปราบพวกกบฏได้เผิงที่เข้ามาในเวียดนาม ตลอดจนเวียดนามส่งบรรณาการให้จีน ทำให้ฝรั่งเศสกลัวว่า จีนจะเข้ามาขยายอำนาจในเวียดนาม ดังนั้นฝรั่งเศสจึงเข้ายึดฮานอย ใน ปี ค.ศ.1882 ในปี 1884 ราชสำนักที่เว้ ก็ยอมอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส

ในปี ค.ศ. 1883 ฝรั่งเศสได้เข้าไปมีผลประโยชน์ในลาว ซึ่งเวลานั้นไทยได้ควบคุมเวียงจันทน์อยู่โดยตรง ตลอดจนได้รับบรรณาการจากหลวงพระบาง ฝรั่งเศสสามารถชักชวนหลวงพระบางให้หันเหจากไทยได้ ในปี ค.ศ.1888 ฝรั่งเศสก็ทำให้ไทยยอมรับว่าฝรั่งเศสมีอิทธิพลเหนือหลวงพระบาง และในปี 1893 ฝรั่งเศสก็บังคับให้ไทยยอมรับการอารักขาของฝรั่งเศสในเวียงจันทน์ และยอมรับว่าแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนกั้นดินแดนของไทยและของฝรั่งเศส (ไทยต้องเสียฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส) และ

ฝรั่งเศสได้รวมเอา เขมร เวียดนาม ทั้ง 3 ภาค เข้าเป็นสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส
ใน ปี ค.ศ.1887 (Indochina Union) และรวม ลาว เข้าไว้ในสหภาพ ปี 1893

นโยบายของฝรั่งเศสในการปกครองสหภาพอินโดจีน (1887 - 1930)

หลังจากที่ฝรั่งเศสได้ปกครองเวียดนาม ฝรั่งเศสก็ได้ดำเนินนโยบายผสมกลมกลืน
(Assimilation) มาใช้กับเวียดนาม ได้เปลี่ยนระบบการศึกษา ลักษณะจิตใจ ของเวียดนาม
มาเป็นการศึกษาแบบตะวันตก โดยเปิดโรงเรียนในเวียดนาม สอนการศึกษาแบบตะวันตก
และสอดใส่การสอนวัฒนธรรมของฝรั่งเศสในโรงเรียนด้วย และฝรั่งเศสก็เคยนำอักษร
ลาตินมาใช้กับภาษาเวียดนาม และยังเอาหลักศาสนาของคณะมิชชันนารี เข้ามาใช้ใน
เวียดนามอีกด้วย ฝรั่งเศสได้ตั้งมหาวิทยาลัย Hanoi ขึ้นมา เพื่อให้นักศึกษาเวียดนาม
ได้ศึกษาต่อภายในประเทศ (นักศึกษาเวียดนามเวลานั้นมักเลือกไปศึกษาที่ญี่ปุ่น)⁽²⁾

นอกจากการสร้างโรงเรียนแบบตะวันตกในเวียดนามแล้ว ฝรั่งเศสยังได้สร้าง
ทางรถไฟ ถนน และวางสายโทรศัพท์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ฝรั่งเศสได้พัฒนา
การปลูกข้าว และการชลประทาน ในลุ่มแม่น้ำโขง ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรม
คือการทำเหมืองถ่านหิน โรงงานทอผ้า กาแฟ ชา และยางพารา ซึ่งผู้ที่มาลงทุนนี้ส่วนใหญ่
เป็นชาวฝรั่งเศส ชาวจีน และยุโรป อื่น ๆ จะมาลงทุนกันมากในดั่งเกีย และโคชิน
ไชน่ามากกว่า ลาว และเขมร ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่ได้ตกอยู่ในมือคนพื้นเมือง
แต่อยู่ในกำมือของคนต่างชาติ แม้ฝรั่งเศสจะมาเปิดธนาคารให้กู้เงิน สำหรับการลงทุน
ของชาวพื้นเมืองก็ตาม ทำให้ชาวพื้นเมืองไม่พอใจฝรั่งเศส ทางด้านการปกครองก็
เช่นกัน ฝรั่งเศสไม่เปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง จะให้เข้า
ทำงานได้ในระดับต่ำ แต่ได้รับเงินเดือนน้อยกว่าชาวฝรั่งเศส ที่ทำงานในระดับเดียวกัน
ทางด้านการศาล ก็หันมาใช้การพิจารณาคดี และกฎหมายตามแบบฝรั่งเศสทุกอย่าง
โดยไม่คำนึงถึงกฎหมายเวียดนามคนเวียดนามจึงมีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเสมอภาค
ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง และมีการต่อต้านชาวฝรั่งเศสทั่วไปใน
เวียดนาม

ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 1 ชาวเวียดนามถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานใน
ฝรั่งเศสทำให้พวกกรรมกรเวียดนามเหล่านี้ได้รับเอาแนวความคิดเสรีภาพ ความเสมอ

ภาคของมนุษย์ทุกชนชั้น และลัทธิมาร์ค เข้ามาในเวียดนาม มองเห็นว่าฝรั่งเศสเป็นจักรวรรดินิยม เป็นนายทุนที่กดขี่ขูดรีดคนเวียดนาม โดยดูจากนายทุนเจ้าของที่ดิน พ่อค้า และข้าราชการ ชาวฝรั่งเศส ได้มีอภิสิทธิ์ต่าง ๆ เหนือคนเวียดนาม แม้ชาวเวียดนามจะมีความรู้สึกขมขื่นเรียกร้องสิทธิ และความเสมอภาคเท่าใด รัฐบาลฝรั่งเศสในปารีสก็ไม่เคยสนใจ ดังนั้นในปี ค.ศ.1927 จึงเกิดสมาคมลับ คือ พรรคชาตินิยมเวียดนาม โดยได้รับความสนับสนุนจากพรรคก๊กมินตั๋งในประเทศจีน และในปี ค.ศ.1930 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็ได้จัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ต่อมาพรรคชาตินิยมเวียดนามได้ถูกฝรั่งเศสปราบอย่างราบคาบเนื่องจากคิดกบฏต่อต้านฝรั่งเศส ปลดปล่อยให้พรรคคอมมิวนิสต์ดำเนินการรวบรวมพวกชาตินิยม ต่อต้านฝรั่งเศส โดยดำเนินการใต้ดิน มีผู้นำที่มีความสามารถคือ Nguyen Ai Queoc หรือ Ho Chi Minh ผู้สามารถสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยขึ้นในเวียดนามเหนือ มีศูนย์กลางที่ฮานอย

การต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม (1930 - 1954)

หลังจากปี 1930 มีเพียงรัฐบาลหุ่นของราชสำนักเวียดนามเท่านั้นที่ยังคงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวเวียดนาม ฝรั่งเศสได้เชิญจักรพรรดิเบาใต้ (Bao Dai) มาครองราชบัลลังก์เวียดนามในปี ค.ศ.1933 จักรพรรดิเบาใต้ ได้เชิญ งดิ่งเตียม (Ngo Dinh Diem) มาร่วมคณะรัฐบาลด้วย และพยายามที่จะลดการควบคุมของฝรั่งเศสลง แต่ก็ไม่สำเร็จ ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี ค.ศ.1939 พรรคคอมมิวนิสต์ยังคงดำเนินการเรียกร้องเอกราช และถูกฝรั่งเศสปราบอย่างรุนแรงเมื่อก่อการปฏิวัติในสามเหลี่ยมแม่น้ำโขง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์และโฮจิมินห์ต้องหนีไปอยู่จีน ในปลายปี 1940 ญี่ปุ่นก็เข้ามายึดโคชินไชน่าได้ และยึดเวียดนามได้ทั้งหมด ปี ค.ศ. 1941 รัฐบาลก๊กมินตั๋งของจีนได้ให้ความช่วยเหลือพวกเวียดนามที่ลี้ภัยไปอยู่จีน เพราะคิดว่าชาวเวียดนามเหล่านี้จะเป็นผู้ช่วยต่อต้านญี่ปุ่นและฝรั่งเศสในระยะนี้ เหงียน ไอ คว็อก หรือโฮจิมินห์ ยังไม่ประกาศตัวว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างเปิดเผย ทั้ง ๆ ที่เขาเป็นสมาชิกขององค์การคอมมิวนิสต์สากล เพราะเหตุว่าเขากลัวจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชาวเวียดนามที่ไม่นิยมคอมมิวนิสต์ และรัฐบาลก๊กมินตั๋งของจีน จีนได้ให้ความช่วยเหลือโฮจิมินห์ จัดตั้งสันนิบาตเพื่อเอกราชของเวียดนามขึ้น (League for the Independence of Vietnam) หรือ Viet Minh ระหว่างปลายปี 1942 - 1945 ได้ยึดดินแดนในลุ่มแม่น้ำแดงจากญี่ปุ่นได้

ประกาศเขตปลดปล่อยขึ้นในเวียดนามเหนือ และเมื่อญี่ปุ่นประกาศให้เอกราชจอมพลอม
แก่เวียดนามในปี ค.ศ.1945 โดยมีจักรพรรดิเบ๋าไต้ เป็นผู้นำรัฐบาลหุ่น ดังนั้น เวียดนามห์
จึงประกาศไม่ยอมรับรัฐบาลของจักรพรรดิเบ๋าไต้ และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นในเวียดนามเหนือ
และลงมายึดดินแดนตอนใต้จากญี่ปุ่นได้ โดยคาดว่าเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว
มหาอำนาจต่าง ๆ ต้องปล่อยเลยตามเลยให้ โฮจิมินห์ ปกครองประเทศในช่วงที่มีช่อง
ว่างทางการเมือง แต่โฮจิมินห์คาดการณ์ผิด หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษเข้าปลด
อาวุธญี่ปุ่นตอนใต้ และจีนปลดอาวุธญี่ปุ่นตอนเหนือ พวกเขาเวียดนามยังคงเป็นที่ยอมรับ
ของจีน และประชาชนในตอนเหนือ แต่อังกฤษกลับปล่อยให้ฝรั่งเศสกลับเข้าปกครอง
ทางใต้ตามเดิม ขณะที่เวียดนามห์ยังอยู่กับการปราบปรามพวกขบวนการชาตินิยมอื่น ๆ เมื่อฝรั่งเศส
กลับเข้ายึดเวียดนามก็เกิดจลาจลต่อต้านฝรั่งเศสอยู่ทั่วไป ฝรั่งเศสตั้งรัฐบาลโดยมี Bao Dai
เป็นประมุขและขอความช่วยเหลือจาก U.S.A. ต่อต้านพวกคอมมิวนิสต์ เวียดนามห์จัดการ
ปกครองเวียดนามเหนือได้ผลดี ตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเหนือ (Demoe
ratic Republic of Vietnam) ซึ่งฝรั่งเศสประกาศไม่ยอมรับพวกเวียดนามห์พยายามเจรจ
กับฝรั่งเศสให้ยอมรับรัฐบาลของตน และให้ประชาชนลงมติว่าจะรวมเวียดนามทั้ง 3
ภาค (อันนัม ดั่งเกีย โคชินไชน่า) เข้าด้วยกันหรือไม่ การเจรจาระหว่างฝรั่งเศสกับ
เวียดนามห์ล้มเหลวกลายเป็นสงครามอินโดจีน ใน ปี 1946 - 1954 โดยที่พวก Viet Minh
เป็นฝ่ายชนะ และตกลงทำสนธิสัญญาเจนีวา โดยมีใจความสำคัญว่า ให้แบ่งเวียดนาม
ออกเป็น 2 ส่วนที่เส้นขนาน 17 และกำหนดให้มีการลงประชามติภายใน 2 ปี ว่าจะ
รวมเวียดนามทั้งสองส่วนนี้หรือไม่ ทางฝ่ายเวียดนามให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ทาง
ใต้สหรัฐอเมริกาเชิดโกงดินเดียมขึ้น เป็นประธานาธิบดี ไม่ยอมให้มีการลงประชามติว่า
จะรวมเวียดนามหรือไม่ โดยโกงดินเดียม (สหรัฐอเมริกาหนุนหลัง) ได้กล่าวว่าจะต้องรอ
ให้คนเวียดนามเหนือสามารถออกเสียงเลือกตั้งได้โดยเสรี⁽³⁾ ทำให้เวียดนามเหนือ เข้า
ไปยุบในเวียดนามใต้ทำให้ปี 1960 มีการตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ (National
Liberation Front of South Vietnam) โงดินเดียม เรียกพวกนี้ว่า Viet Cong ซึ่งเป็นพวก
เดียวกับ Viet Minh แต่ทางเวียดนามเหนือประกาศว่าตนไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนในการจัด
ตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ เพราะประชาชนไม่พอใจโงดินเดียมต่างหาก ปลายปี
1963 เวียดนามเหนือส่งทหารลงมาทางใต้ คิดว่าจะรวมเวียดนามได้ โดยกันมิให้สหรัฐ ฯ

เข้ามา ปรากฏว่าเวียดนามเหนือคาดการณ์ผิด สหรัฐ ฯ ส่งทหารเข้ามาเพิ่มในเวียดนาม ได้ เกิดสงครามเวียดนามขึ้นมา

ปัญหาภายหลังของเอกราชของรัฐบาลสาธารณรัฐเวียดนามใต้

เมื่อสาธารณรัฐเวียดนามใต้จัดขึ้น ประชาชนมีความหวังว่า รัฐบาลของโงดินเดียม จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แต่ก็ไม่เป็นไปอย่างที่หวังไว้ เพราะโงดินเดียม ปลดปล่อยให้อำนาจทางการเมืองตกอยู่กับน้องชาย และน้องสะใภ้ คือ โงดินญู และมาคามญู ซึ่งนิยมระบบเผด็จการ และการแสวงหาความร่ำรวยจากตำแหน่ง ทำให้การปฏิรูป ประเทศต่าง ๆ ล้มเหลว ที่ดินส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย ชาวนา และประชาชนทั่วไปเดือดร้อน และชาวนาบางคนหันไปให้ความช่วยเหลือพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งเข้ามาแทรกแซงในเวียดนามใต้ตามเส้นทางโฮจิมินห์ พวกคอมมิวนิสต์ ได้ใช้แผนจิตวิทยาให้สัญญากับประชาชนว่าจะช่วยเหลือประชาชนในเรื่องการปฏิรูปที่ดินและด้านอื่น ๆ ทำให้พวกชาวนาหันเข้าหาพวกคอมมิวนิสต์มากขึ้น ยิ่งกว่านั้น โงดินเดียม และคณะยังเป็นพวกแคชเชอร์ที่เคร่งครัด ให้อภิสิทธิ์พวกคริสเตียนมากกว่าชาวพุทธ ทำให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนาขึ้นทำให้ฐานะของรัฐบาลโงดินเดียม คล้ายกับรัฐบาลก๊กมินตั๋งของจีน ก่อนปี 1949 ในเดือนพฤศจิกายน ปี 1963 รัฐบาลของโงดินเดียม ก็ถูกขับออกโดยการรัฐประหาร ของพวกกลุ่มทหาร และชาวพุทธให้การสนับสนุน แต่รัฐบาลต่อมาก็อยู่ไม่นานมีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นบ่อย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ การแก่งแย่งอำนาจทางการเมือง ซึ่งหาคนที่เหมาะสมขึ้นมาเป็นผู้นำไม่ได้ การที่ผู้นำชาวพุทธเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากเกินไป การต้องทำสงครามกับพวกแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ และเวียดนามเหนือ อย่างไรก็ตามก็มีการใช้รัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งขึ้นมาได้ตามระบบประชาธิปไตย โดยมีเหงียน วันเทียว Nguyen Van Thieu เป็นประธานาธิบดี ในปี 1967 สหรัฐอเมริกาพยายามหนุนหลังฐานะของรัฐบาลเวียดนามใต้ให้มั่นคง โดยการเพิ่มกำลังทหารในเวียดนามใต้ และการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ ปี 1965 เรื่อยมา แต่ประชาชนสหรัฐอเมริกาไม่พอใจและโดนโลกประณามการทุ่มเทของสหรัฐในสงครามเวียดนาม ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จคือประชาชนเวียดนามใต้ ระหว่างปี 1968 - 1972 สหรัฐอเมริกาก็ถูกบังคับให้ค่อย ๆ ถอนทหารราบออกจากเวียดนาม ส่วนกองทัพเรือและกองทัพอากาศยังคงอยู่ และต้องออกจากเวียดนามทั้งหมด ใน ปี

1973 จากการทำสนธิสัญญาปารีส อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ยังคงดำเนินต่อไป ในระหว่าง ชาวเวียดนามด้วยกัน (เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ) เทียวพยายามที่จะฟื้นฝาคอปลพรรคของรัฐบาลในเขตชนบท โดยการฟื้นฟูการคัดเลือก หัวหน้าหมู่บ้าน ให้มีอำนาจเต็มในการดูแลหมู่บ้าน และสามารถนำนโยบายการปฏิรูป ที่ดินผ่านสภานิติบัญญัติ ซึ่งคุมโดยพวกชนชั้นสูงที่เป็นเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ได้ ทำให้ พวกแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติซบเซาลง ใน ปี 1971 เทียว ก็ได้รับเลือกตั้งให้เป็น ประธานาธิบดีของเวียดนามใต้อีกครั้ง ระหว่าง ปี 1972 เทียว ได้ประกาศกฎอัยการศึก เพื่อสนับสนุนอำนาจของตน โดยการควบคุมหนังสือพิมพ์ และพรรคการเมือง และมีการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านอีกครั้ง ใน ปี 1974 หลังจากทำสนธิสัญญาปารีส เทียว ก็ได้ ใช้กำลังทหารปราบพวกแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

รัฐบาลของโฮจิมินห์ในฮานอย หลังจากทำสนธิสัญญาเจนีวาแล้ว ก็มีการ พัฒนาเศรษฐกิจในเวียดนามเหนือ ด้วยความช่วยเหลือของรัสเซียและจีน เวียดมินห์ ได้จัดตั้งพรรค Lao Dang Dang หรือพรรคกรรมกรขึ้น ซึ่งมีบทบาทในการควบคุมวิถี ชีวิตของประชาชนในเวียดนามเหนือทุกด้าน มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกเยาวชนในทางช่าง ฝีมือ และแนวความคิดซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้นำ พื้นที่ ๆ ทำการเกษตรกรรม จะมีการปรับปรุงและรวมประชาชนเป็นกลุ่ม ๆ เข้าทำประโยชน์ในที่ดินด้วยระบบนารวม นอกจากนั้นรัฐบาลจะควบคุมกิจการอุตสาหกรรม การค้า และการขนส่ง ทำให้ผลผลิต ทางอุตสาหกรรมของเวียดนามเหนือเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในช่วง 10 ปี คือจาก ปี 1954 - 1964 แต่ผลผลิตทางอาหารยังไม่เพียงพอแก่ประชาชนบริโภค และบางปี ข้าวก็เสียหาย นักเศรษฐศาสตร์ชาวเวียดนาม Hong Van Chi ได้บอกว่าการปลูกข้าว ในระบบนารวม นั้นให้ผลน้อยเพราะคนขาดความเอาใจใส่และรับผิดชอบ เพราะมิใช่เป็นของตนเอง ถ้าเป็นที่ดินของตนเองแล้ว ผลผลิตอาจสูงกว่านี้ นโยบายของรัฐบาลเวียดนามเหนือ ยังได้สนับสนุนพวกกองโจรคอมมิวนิสต์ ให้เข้าไปปฏิบัติการในเวียดนามใต้ แสดงให้เห็นความเข้มแข็งของรัฐบาลเวียดนามเหนือ แม้สหรัฐจะใช้การทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือ อย่างไร ก็ไม่เคยหยุดยั้งการสู้รบ ทั้งนี้ได้ความช่วยเหลือจากจีน และจากรัสเซียในการ ใช้จรวดต่อสู้อากาศยาน และอาวุธยุทธโศปกรณ์ อื่น ๆ

ถึงแม้ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามจะปฏิเสธไม่ยอมรับการสนับสนุนทางทหารของตนแก่แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ ในเวียดนามใต้ แต่ก็รับรอง รัฐบาลของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ และยอมรับผู้แทนของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติในการเจรจาตกลงสันติภาพของเวียดนามที่ปารีส ในปี 1968 โฮจิมินห์ มีความหวังที่จะให้การเจรจาเสร็จสิ้นด้วยดี แต่ในปี ค.ศ. 1969 เขาก็เสียชีวิตเสียก่อน โดยไม่ทันได้เห็นสันติภาพในเวียดนาม นโยบายของเวียดนามเหนือแต่เดิมต้องการรวมกับเวียดนามใต้ ก็เปลี่ยนเป็นการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกับรัฐบาลเวียดนามใต้ และรัฐบาลของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ

กัมพูชา

กัมพูชาในระบอบที่ฝรั่งเศสปกครองนั้น ฝรั่งเศสปกครองน้อยกว่าที่ดำเนินการในเวียดนาม เช่นทางด้านการศึกษาไม่เข้ามาควบคุมหน่วยงานการศึกษาให้เป็นแบบตะวันตกหมด เหมือนในเวียดนาม การศึกษาแบบเดิมของลาว และกัมพูชาก็ยังคงมีต่อไป โดยที่ฝรั่งเศสมาจัดตั้งโรงเรียนของพวกสอนศาสนาขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ข้าราชการประจำที่ฝรั่งเศสใช้ในลาว และกัมพูชา และผู้ที่เข้ามาลงทุน เป็นชาวเวียดนามเสียเป็นส่วนใหญ่ ชาวกัมพูชาไม่ค่อยเกลียดชังฝรั่งเศส และยังรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณฝรั่งเศสในการช่วยกัมพูชา ให้ออกจากการถูกคุกคามของไทย ในช่วง ปี 1885-1887 ฝรั่งเศสยังได้ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของกัมพูชาสร้างทางรถไฟสายกัมพูชา สร้างถนนสายต่าง ๆ ขึ้นในประเทศ ยกเลิกการมีทาส นำการปลูกยางพาราเข้ามาปลูกในบริเวณที่ก่อนหน้านี้ไม่ได้ทำการเพาะปลูกอะไร

ฝรั่งเศสได้ส่งเสริมให้ชาวกัมพูชาไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทางด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ทำให้คนกัมพูชา และลาว สนใจที่จะศึกษามากกว่าจะทำการค้าขาย นอกจากอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เศรษฐกิจตกอยู่ในมือพ่อค้าชาวยุวน และชาวจีน แต่ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่ก็ยอมรับความจริงในข้อนี้ และการเปลี่ยนแปลงที่ฝรั่งเศสนำเข้ามา ดังนั้นจึงไม่เกิดขบวนการชาตินิยมที่ต่อต้านฝรั่งเศส จนกระทั่ง ปี 1936 เมื่อนายซันงอกทัน (Son Ngoc Thanh) ได้ออกหนังสือพิมพ์เป็นภาษากัมพูชา⁴ ต่อต้านการเป็นรัฐอารักขาขึ้นมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นจนได้เป็นนายกรัฐมนตรีของกัมพูชา เมื่อฝรั่งเศสกลับมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็

ได้ส่งจับกุม ช้างนอกทัน และพวก ทำให้ช้างนอกทันหลบหนีเข้าป่าตั้งขบวนการเขมรอิสระขึ้น ในภาคตะวันออกของเขมรโดยได้รับการสนับสนุนจากพวกเวียตมินห์ และยอมรับเอาอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์จากพวกเวียตมินห์ ใช้ในการต่อต้านฝรั่งเศส

ส่วนกษัตริย์ของกัมพูชา คือ พระเจ้านโรดมสีหนุ ได้พยายามเจรจากับพวกเขมรอิสระให้วางอาวุธในการต่อต้านฝรั่งเศสเสีย เพราะกลัวฝรั่งเศสจะโกรธและไม่ยอมปล่อยให้กัมพูชาได้เอกราช และฝรั่งเศสเองก็ปฏิเสธที่ยอมรับ คณะรัฐมนตรีของเจ้านโรดมสีหนุ เพราะพบว่ารัฐมนตรีบางคนมีความเกี่ยวข้องกับ ช้างนอกทัน ใน ปี 1952 สีหนุได้ทำการเสี่ยงไฟโบสสุดท้าย ด้วยการสละราชบัลลังก์ ล้มคณะรัฐมนตรีของพระองค์ตั้งพรรคการเมือง ชื่อว่าพรรคสังคมนิยม (Sangkum) ขึ้นแข่งกับพรรคเขมรอิสระ ของช้างนอกทัน โดยหวังจะทำให้ฝรั่งเศสปล่อยกัมพูชาเป็นอิสระ และจะได้รับความจงรักภักดีจากประชาชนกัมพูชาทั้งปวง การเสี่ยงของพระองค์ครั้งนี้ประสบผลสำเร็จในระยะ 15 ปี ต่อมาหลังจาก ปี 1954 ความสามารถของพระองค์ในทางการทูต และการวางตัวเป็นกลาง ทำให้เข้ากับนานาชาติได้หลายฝ่าย และได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ จากหลาย ๆ ประเทศ ส่วนภายในประเทศก็ได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมากและสามารถจับพวกของช้างนอกทัน ออกไปได้ ใน ปี 1962 ซึ่งพวกนี้ประกาศตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบราชาธิปไตย สีหนุทรงใช้สถาบันกษัตริย์ และราชวงศ์เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภายในประเทศ และการได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากนานาชาติ เพื่อที่จะทำให้กัมพูชา เป็นอิสระทางเศรษฐกิจไม่ต้องพึ่งใคร แม้มหาอำนาจตะวันตกไม่ชอบการที่เขมรไปสนิทสนมกับสาธารณรัฐประชาชนจีนนักก็ตาม⁵

บทบาทความเป็นกลางของนโรดม สีหนุ เริ่มวางตัวลำบากขึ้น ในระยะสงครามเวียดนาม และการที่เวียดนามเหนือเข้ามาใช้ดินแดนเขมรเข้าไปแทรกแซงในเวียดนามใต้ ทำให้เกิดการทหารของกัมพูชา คือ นายพลลอนนอล ไม่พอใจ ในเดือนมีนาคม 1970 ขณะที่สีหนุเดินทางไปต่างประเทศ ลอนนอลก็ทำรัฐประหาร ทำการปกครองเป็นสาธารณรัฐกัมพูชา โดยมี ลอนนอล เป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากนั้น ลอนนอล ยังอนุญาตให้สหรัฐอเมริกา และทหารของเวียดนามใต้ เข้ายกพลไล่พวกคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันออกของกัมพูชา ขณะที่สหรัฐฯ ถอนฐานทัพจากเวียดนามก็ถอนกำลังออกจากเขมรด้วย แต่

ทหารเวียดนามใต้ยังคงอยู่ในกัมพูชาเป็นผลให้ชาวเขมรไม่พอใจ และเขมรในระยะนี้ได้แบ่งแยกออกเป็นหลายพวก คือ พวกที่พอใจรัฐบาลลอนนอล พวกที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ พวกที่นิยมระบบกษัตริย์ คือรัฐบาลลี้ภัยของเจ้าสีหนุในปักกิ่ง และพวกที่นิยมคอมมิวนิสต์เวียดนาม ใน ปี 1972 ลอนนอล มีอำนาจเต็มที่ประกาศตั้งตนเองเป็นประธานาธิบดี และแต่งตั้ง ชันงอกหัน (คู่แข่งทางการเมืองของสีหนุตลอดมา) เป็นนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ชันงอกหันก็ต้องออกจากตำแหน่งในปีนั้นเอง จากการเลือกตั้งสภาสูงแห่งชาติ พรรคการเมืองพรรคอื่นได้ชัยชนะอย่างท่วมท้น หลังจากยุติสงครามเวียดนาม ใน ปี 1973 ทั้งสีหนุและลอนนอล ก็แสวงหาผู้สนับสนุน เพื่อที่จะขับไล่ทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา แต่สีหนุก็แสดงเป็นนัย ๆ ว่า เขาจะลาออกจากผู้นำรัฐบาลลี้ภัยในปักกิ่ง และจะไม่ยุ่งกับการเมืองของเขมรในอนาคต จากการสังเกตการณ์ จากโครงสร้างและนโยบายทางการเมืองของเขา หรือ เขาอาจจะกลับมาในกัมพูชา เพื่อที่จะนำสถาบันกษัตริย์และระบบสาธารณรัฐให้ไปด้วยกันได้ในอนาคต

ลาว

ฝรั่งเศสเข้าปกครองลาวในฐานะรัฐอารักขาเช่นเดียวกับเขมร ลาวมีปัญหาทางการเมืองระหว่างพวกที่นิยมคอมมิวนิสต์กับผู้ที่ไม่นิยมคอมมิวนิสต์มากกว่าเขมร เพราะอยู่ใกล้อิทธิพลของจีนและเวียดนามเหนือมากกว่า และก็มีประสบการณ์ในการจัดตั้งขบวนการชาตินิยมน้อย ขบวนการชาตินิยมของลาว เริ่มจัดตั้งขึ้นเป็นขบวนการแรก คือ ขบวนการลาวอิสระ ตั้งขึ้นใน ปี 1945 โดยเชื้อพระองค์ลาว คือเจ้าสุวรรณภูมา และเจ้าสุภานุวงศ์ เพราะไม่เห็นด้วยกับการที่กษัตริย์ของลาวเต็มใจให้พวกฝรั่งเศสกลับเข้ามาในหลวงพระบาง พวกลาวอิสระได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นในเวียงจันทน์ แต่ก็ถูกขับไล่ออกไปได้ ใน ปี 1947 โดยฝรั่งเศส พวกลาวอิสระก็หนีแตกกระเจายกันไป บางพวกมาลี้ภัยอยู่ในเมืองไทย เจ้าสุภานุวงศ์ไปตั้งมั่นอยู่ในลาวตอนเหนือ มีความสนิทสนมกับพวกเวียดมินห์ และจัดตั้งขบวนการประเทศลาวขึ้นมา (Pathet Lao Movement) ซึ่งมีเวียดมินห์เป็นผู้สนับสนุน เจ้าสุวรรณภูมาและพวกก็เข้าร่วมกับรัฐบาลของเจ้ามหาชีวิต ซึ่งทางรัฐบาลประกาศยอมรับว่าพวกนี้เป็นพวกรักชาติที่หลงผิดไปเท่านั้น รัฐธรรมนูญของลาวร่างเสร็จใน ปี 1947 และได้มีการจัดตั้งสภาแห่งชาติ สภาจังหวัด และสภาเทศบาลขึ้น

ในปี 1954 ซึ่งมีการทำสนธิสัญญาเจนีวา ขบวนการประเทศลาวได้ใช้ความไม่พอใจของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่มีต่อการอยู่ใต้การปกครองของหลวงพระบางซึ่งมีมานานเป็นเครื่องมือต่อต้านรัฐบาลและได้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาวไว้ในครอบครอง ในปี 1958 เจ้าสุภานุวงศ์ในฐานะหัวหน้าขบวนการประเทศลาวได้บีบบังคับให้เจ้าสุวรรณหงษ์ในฐานะนายกรัฐมนตรี ให้สงวนที่นั่งในคณะรัฐมนตรี 2 ที่นั่ง สำหรับขบวนการประเทศลาว แต่หลังจากการเลือกตั้งแล้วขบวนการประเทศลาว ได้แสดงท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์และเป็นภัยต่อรัฐบาล ทำให้พวกที่ต่อต้านขบวนการประเทศลาวซึ่งนำโดยนายพลภูมิ หน่อสุวรรณ เข้ามาใช้อำนาจแทนเจ้าสุวรรณหงษ์ เจ้าสุภานุวงศ์ก็ได้เร่งสะสมกำลังทัพด้วยความช่วยเหลือของพวกคอมมิวนิสต์ การรณรงค์ต่อสู้ได้เริ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 1960 ขบวนการประเทศลาวได้ยึดเทือกเขาแถบชายแดนไว้ได้เกือบหมด ทำให้สะดวกกับงานอ้อยในการส่งปัจจัย อาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาในลาว ตามเส้นทางโฮจิมินห์ และแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติในเวียดนามขบวนการประเทศลาวพยายามก่อกวนรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวมากขึ้น เช่นการอ้างเป็นตัวแทนของคนกลุ่มน้อย คือพวกชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และเข้ายึดดินแดนแถบชายแดน และยึดดินแดนเกษตรกรรมตอนล่างของแม่น้ำลาวไว้ได้ จนกระทั่ง ใน ปี ค.ศ.1962 จากการประชุมของนานาชาติที่เจนีวาได้ยืนยันความเป็นกลางของลาว เรียกร้องให้มีถอนทหารต่างชาติออกจากลาว และยอมรับการจัดตั้งรัฐบาลผสมซึ่งไม่ค่อยลงรอยกัน คือมี นายพลภูมิหน่อสุวรรณ และเจ้าสุภานุวงศ์ ในคณะรัฐบาล โดยมีเจ้าสุวรรณหงษ์เป็นหัวหน้า ความขัดแย้งของรัฐบาลผสมมีมากขึ้น จนเจ้าสุภานุวงศ์ ได้ลาออกจากรัฐบาลใน ปี 1963 ไปอยู่แถบเทือกเขาชายแดนร่วมกับขบวนการประเทศลาว และเข้ายึดบางส่วนของเวียงจันทน์ได้ ส่วนนายพลภูมิ หน่อสุวรรณ ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ตั้งให้เจ้าสุวรรณหงษ์รับภาระทางรัฐบาลต่อไป ในปี ค.ศ.1964 ได้มีการจัดการพบปะเจรจาระหว่างเจ้าสุวรรณหงษ์และเจ้าสุภานุวงศ์ แต่การเจรจาล้มเหลว ขบวนการประเทศลาว ไม่ยอมรับและเข้าร่วมการเลือกตั้งสภาแห่งชาติ ระหว่าง ปี 1965 - 1972 และมีการต่อสู้กันระหว่าง 2 ฝ่าย ต่อมาหลังจากยุติสงครามเวียดนาม ปี 1973 ก็มีการจัดการเจรจาทันใหม่ ระหว่างผู้แทนของเจ้าสุวรรณหงษ์ และ เจ้าสุภานุวงศ์ ซึ่งมีการเจรจากันได้ในเรื่องการหยุดยิงระหว่างนั้น การให้มีพรรคผสมใหม่ รวม 2 พรรค เข้าด้วยกันในคณะรัฐบาล ซึ่งขบวนการประเทศ

ลาวก็ได้เข้ามามีบทบาทในคณะรัฐบาลมากขึ้นทุกทีหลังจากปี 1974 ที่ขบวนการประเทศลาว
ได้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลเวียดนามเหนือ รัฐบาลแนวร่วมปลดปล่อย
แห่งชาตินิยมในเวียดนาม และพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา⁽⁶⁾

อ้างอิงบทที่ 1

1. Quale, *Eastern Civilization* P 364
2. D G E Hall, *A History of Southeast Asia* New York; St. Martin's Press, 1966. P 3
3. Quale P 365
4. Ibid
5. Gilford Dudley, *A History of Eastern Civilization* (New York : Jop Wiley and Sons, 1973) P 141

อ้างอิงบทที่ 2

1. Brian Harrison, *South • East Asia , A Short History* (Macmillan , London , 1967) P 10 - 11
2. Hell, P 17
3. George Coedes , *The Making of South East Asia* (University of California Pres Berkeley en Los Angeles, 1969) P 1 - 20
4. Brian Harrison, P 19
5. Ibid
6. Dudley , p 143
7. Ibi

อ้างอิงบทที่ 3

1. Brian Harrison, P 21
2. ibid
3. Dudley , P 145
4. Ibid
5. Ibid
6. Brian Harrison, P 32
7. Dudley P 147 - 148
8. Brian Harrison P 32
9. Dudley P 148
10. Ibid P 149
11. Brian Harrison P 36
12. Quale "*Eastern Civilization*" P
13. Dudley , P 151
14. Ibid
15. วิไลเลขา บุรณศิริ, *ประวัติศาสตร์อาเซียน*, (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1979) หน้า 148
16. Quale , P 382
17. John F Cady , *Southeast Asia : It Historical Development* (McGeraw -Hill Back Company, New York, 1964) P 16
18. Hall P 196
19. Cady P 16

20. Quale P 381
21. Ibid P 382
22. Ibid P 383
23. ibid

อ้างอิงบทที่ 4

1. Dudley t? 145
2. Quale P.370
3. ibid P.371
4. วิไลเลขา บุรณศิริ P. 52
5. Dudlev P. 145
6. ibid P. 146
7. Ibid
- วิไลเลขา บุรณศิริ P.59
9. Ibid P. 80
10. Dudlev P. 147
11. กรมพระยาคำรังราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, ตำนานพุทธเจดีย์ (แพร่พิทยา 2514) หน้า 97
12. Dudlev P. 147
13. Brian Harrison
14. Brian Harrison P.47
15. ibid P.48
16. Ibid P 43

17. Quale P.17
16. วิไลเลขา บุรณศิริ P. 167
19. Quale P. 366
20. Ibid
21. วิไลเลขา บุรณศิริ P. 167
22. Quale P. 366

อ้างอิงบทที่ 5

1. J.F. Cady P.204
2. Quale P. 366
3. Ibid

อ้างอิงบทที่ 6

1. Dudley P.434
2. ibid
3. Quale P.427
4. Ibid P.426
5. Ibid P.429
6. Ibid
7. Ibid P.430
- 6 . กมลทองธรรมชาติและคณะ *การเมืองการปกครองเอเชียเปรียบเทียบ (ไทยพัฒนาพาณิชย์ 2518) หน้า 17.3*
9. Ibid P.176
10. Ibid P.166

อ้างอิงบทที่ 7

1. Brian Harrison P. 88
2. Hall P. 316 - 317
3. Quale P. 444
4. Hall P.516
5. Quale P.445
6. Dudley P. 590
7. อุษณีย์ กระณนสุด, พัชรี สีโรรส, *พื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (ไทยวัฒนาพานิช พ.ศ.2516) หน้า 307

อ้างอิงบทที่ 8

1. Dudley P. 436
2. Quale P. 434
3. Ibid P. 436
4. Ibid P. 438
5. Ibid P.439
6. Ibid

อ้างอิงบทที่ 9

1. Quale P. 391
2. Ibid P. 332
3. Ibid P. 393

4. Jbid P. 394
5. Dudley P. 596
6. Quale P. 394
7. Ibid
8. Dudley P. 598
9. Quale P. 395
10. Ibid

อ้างอิงบทที่ 10

1. Quale P. 405 - 407
2. Ibid P. 408
3. บันทึกของหญิงน เกากี, พงษ์พินิจแปล. *สันชาติ* (สำนักพิมพ์การเวก, บริษัทแอ็ด-วานซ์มีเดีย 2520) หน้า 32
4. Quale P. 416
5. Ibid P. 417
6. Ibid P. 418
7. Dudley P. 539
8. Dudley P. 598
9. Quale P. 397
10. Ibid
11. Ibid P. 400

บรรณานุกรม

1. Cady , John F : *Southeast Asia : Its Historical Development* (McGraw Hill Book Company, New York 1964)
2. Harrison, Brian : *South East Asia A Short History* (Macmillan, London, 1967)
3. Hall, D.G.E. : *A History of Southeast Asia* (St. Martin's Press. New York 1968)
4. Dudley, Guildford; *A History of Eastern Civilization* (New York : John Wiley and sons, 1973)
5. Quale , G.Robina : *Eastern Civilization* (Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1975)
6. Coedes , George : *The Making of South East Asia* (University of California Press, Berkeley and Los Angeles 1969)
7. Pearn, B.R. : *An Introduction to the History of Southeast Asia* (Kuala Lumpur : A Longmans, 1965)
8. บุณศรี, วิไลเลขา *ประวัติศาสตร์อาเซียน* (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1979)
9. ดิศกุล, สุภัทรดิศ, ม.จ. *คำบรรยาย ศิลปลังกา ขวา และขอม* โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พระนคร พ.ศ. 2506
10. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. *ตำนานพระพุทธเจดีย์* (แพร่พิทยา 2514)

พิมพ์ที่... สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University Press.

1718102

